

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Polonia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67086)

P R O V I N C I A
P O L O N I A .

ERSATI SVNT in hac
Prouincia Socij trecenti tri-
ginta quinque . in Collegio
Bransbergensi triginta: in Pul-
touiensi viginti duo : sexagin-
ta duo in Vilnensi : in Posna-
niensi duo & triginta: in Iaroslaiensi triginta
quinque : in Lublinensi viginti vnus : in Polo-
ciensi duodecim: Rigæ, vt in exilio, sex: in Ca-
lissieni vnde viginti : in Niesuisieni sedecim:
quattuordecim in Derpatensi : Cracouiæ, in
Domo Sanctæ Barbaræ totidem : in Nouitiatu
ad Sanctum Stephanum, modo quinquaginta,
modo quadraginta: octo præterea Moldauiam
incoluere, & Sueciam: duo cum Patre Prouin-
ciali circumiere Prouinciam: tres in aula re-
gia fuere: in Gedanensi & Voliniensi missioni-
bus bini. Recepti decē : Desiderati quindecim.

COLLEGIVM BRANSBERGENSE.

CONCIONES IN AED E nostra, &
in altero vrbis templo, fere continuæ . Itū
frequenter in loca finitima , et vero etiam lon-
gius excursus . in ea peragratione itinerum,
& lustratione terrarum, vnus e nostris sacer-
dos

dos virgines ad octoginta, in duobus cœnobijs præparatas ante pijs meditationibus, omnium annorum confessione expiauit. alter, ex Oliua (nomen est Monasterij in Pomerania) nouum Abbatem, religiosi admodum moribus, sibi a Cuiuiensi Episcopo, qui eum delegerat, cōmendatum ad nos adduxit: mox diuinis commentationibus excultum remisit, magna spe futuræ vtilitatis: cum eidem monasterio subijciantur alia duo, & pagi circiter octoginta. idem grauem controuersiam de Canonicatu Varmiensi, inter Collegium Canonorum, & viros nobiles, accersitus via milliarium sexaginta, Dei beneficio, diremit. Scholæ in doctrina & pietate proficiunt: mirus feruor accessit, cum intellectum est per Reuerendum Patrem Generalem, factam esse potestatem, vt Congregationes Partheniæ, haud ita pridē conditæ aggregentur cum principe Romana: ita, cum olim vnus tantum esset iuuenum cœtus e nostris discipulis, peculiari studio beatā Virginem venerantium, neque vltra quadraginta, nunc quinque sunt, & in eorum nonnullis, sexageni censentur. acuit omnes æmulationis virtutis: nimirum ex hoc coniecturam facies de vniuersis. vnus e conuictoribus, cum euocatus pernoctaret domi, per scortum a famulo perductum, tentata pudicitia, sed tentata tantum: flagitij enim occasio infra Dei timorem fuit. igitur quærentibus primo regnum
Dei

Dei, res etiam externæ adiectæ: pro conductâ enim domo, qua conuictores utebantur, eaque angusta, vt non caperet amplius septuaginta: ad annos septuaginta data est gratis vtenda altera, commodior, ducentorum capax. Typographia præterea, Collegio, in commodum perinde, vt in ornamentum accessit.

COLLEGIUM PVLTOVIENSE.

POST SUPERIORIS anni pestilentiam secuta est salubritas cæli, & utilitas animorum. mirus concursus ad templum causa sacramentorum. triginta a criminibus totius vitæ, nouem ab hæresi, vnus a schismate absoluti. ex his mulier vna, quæ cum viro Catholico erat, nocturnis visis admonita. Persuasum duobus, vt quas concubinas habuerant, vxores habere mallent. adolescentis nobilis, qui falso infimulabatur furti, famæ, reique subuentum. Sodalitium studiosorum nobilium augetur. dedere speciem pietatis, cû decreta supplicatione quadraginta horarum, propter tumultum regni, non leue supplicium de se singuli publice sumpsere voluntaria corporis diuerberatione. antiqua consuetudo abluendi pedes pauperibus, & instruendi conuiuium, non intermittitur. Alteri item Sodalitio quod constat e ciuibus, præest vnus e nostris: illius caritas sæpe spectatur anno, cum prandium parat egenis

egenis omnibus, qui in hac vrbe versantur. ceteras vtriusque Sodalitij laudes non persequimur, quia, vt Deo placeant, qui faciunt plurimum, minimum de se ipsi loquuntur. amicorum solita humanitas. vnus iam pridem infensus nobis, liberalem eleemosynam misit, fidem mutatae voluntatis. De excursionibus ponam hoc tantum. Vir nobilis ad sollemnes dies Paschæ in pagum quemdam euocauit vnum e nostris: templum illius pagi ab hæreticis tenebatur: igitur domi suæ extruxit subitum sacellū: quo, ad diuina sacrificia, sanctaque sumenda mysteria, a paganis omnibus veniebatur, relicto Ministro hæretico, quasi gallo ruspante in sterquilinio suo.

VILNENSE COLLEGIVM.

A N N V S P R I M A S V I parte latior. media anceps, extrema luctuosus fuit. Patres videlicet dilapsi superiore anno metu pestilentiae, reuerterant Februario: et fuere per sextum. deinde mensem induciæ. rursus principio Augusti, valescente peste, Collegio & vrbe cedere coacti sunt. ita populosam urbem iuandi cura, tam infestis temporibus, deuoluta ad paucos, qui in Collegio remanserant, tanto in illis extitit illustrior, quanto a solita ceterorum ope atque auxilio remotior fuit. extincti e nostrorum numero duodecim, totidem in eo-

H rum

rum locum a Deo suffecti. Nunc vt explicatius cuncta ponantur, altero quasi sumpto initio, de integro ordiamur. Disciplinarum studia non eum quem superioribus annis consueuerant, cursum tenere. iuuentus enim quæ defluerat timore contagij, primo contanter redire, quod rumor esset, neque ille falsus, nondum esse urbem omnis periculi expertem. sed & aliqui fidentiores, cum iterum grassaretur lues repentino, fuga salutem quæsierunt. Ver scholas aperuit: primo die trecēti, post modum etiam sexcenti numerati: dubio procul plures futuri, nisi pestilentia intercessisset. At, Deum immortalē, quam ægre a nobis multi diuellebantur, quam clarus aliquorum fletus, quam altum aliorum, ipsoque grauius fletu, in mærore silentium? hæc inter, non mittebantur quæstus, quos dolor suggerebat. eorum præcipue voces exaudiebantur, qui e parentibus hæreticis nati, contraque eorum voluntatem Ecclesiæ reconciliati, peius exilio patrium solum metuebant. neque horum desunt insignia probitatis, & raræ cuiusdam virtutis argumenta. ex his pauca subiiciam, gratia exempli. Vnus cum ab hæretico patre traditus esset Ministro amulo inuentorum Caluini, corrupendus, ab utroque profugit, a nostrisque, vt vel inter pauperes studiosos sibi esse liceret, etiã si ostiatim victus esset emendicandus, efficaci prece cõtendit. Alter, parentes cuiusdam puellæ, cuius ab se pro-

cacita-

cacitatem magno animo abegerat, admonuit, vt illius pudicitia diligentius confulerent. pueri tres splendidis orti natalibus, a matre schismatica, nullis, nec minis, nec verberibus, adigi potuerunt, vt Ministri hæretici concionibus interessent. Duo adolescentes æque nobiles, e quibus alter vtroque parente hæretico natus, pia quadam contentione certarunt, vter eorum cuidam adsuspensum ducendo insigne Crucis præferret: litem diremit vnus e nostris, vt ferrent alternis. ergo in non maleuolas animas intrat sapientia: idque perspectum sæpe, tum maxime eo tempore, quo Sigismundus tertius Poloniae rex, die & vrbe frequenti, est primum Vilnam ingressus. celebrarunt hanc lætitiã versibus innumeris, tam vberè materia ingenium excitante. tres autem gratulationes regiae maiestati factæ: ad arcum triumphalem, quem propter templum ingenti artificio erexerant propria impensa: ad aulam regiam: ad Collegium nostrum, quod rex ipse inuisere voluit. res autem in Collegio hoc modo gesta est. Omnium nomine ab vno e nostris gratulabundo exceptus: rex ad eum per virum magnæ auctoritatis humanissime respondit. deinde ad scholas deductus interfuit dramati, quod dederunt adolescentes incredibili venustate, vt spectatoribus vbertim lacrimæ manarent. et certe actionem omnibus, & regi placuisse, ipsi etiam hæretici ostenderunt. e quibus

vnus, audientibus ceteris, tam præclaram rationem instituendæ iuuentutis Patri Provinciali gratulatus, orauit eundem, vt persisteretur in incepto. Verum a rebus domesticis veniamus ad externas. Doctrina Christiana rudi plebi in præcipuis templis, compitiisque frequētibus, tradita: conciones habitæ pluribus locis. ægrotis in valetudinario, vinctisque in carcere, egestate, morbo, alieno ære, aliave calamitate oppressis, oratione operaque subuentum est. Sed hæc communia, & vsitata: illa magis propria. additi religioni Catholicæ Scythæ duo, hæretici vndequadraginta, schismatici quinquaginta tres. Vir quidam magni nominis, etiam aliquot ante annis ab hæresi se receperat, tamē ad perceptionem Eucharistiæ non ita facile adducebatur: sed tandem vnus e nostris suaserit auidissime illud sumpsit, a quo nescio qua ratione improvidus abstinebat. adolescens multa claritudine generis, cum ex praua hæreticorum consuetudine, & viuendi licentia, nutaret, ne rueret, erectus. multi similiter in fide firmati. quattuor e diuturnis lustrorum tenebris emerfi. mulieres aliquot e cæno turpitudinum retractæ. vir vnus a mortis cupidine ad honestatem vitæ traductus. reuocatus vnus ab agitando fenore, et reddidit pecuniam, quam in vsuras extenderat. multorum pudicitia defensa, partim etiam cōseruata, & in tuto constituta. Sed maxime perspe-

cta

Et nostrorum industria in summa multorum inopia & fame. Sterilitas annorum superiorum, præsertim proximi, eam caritatem annonæ fecerat, ut ex tota prope Lituania, rusticani homines & agricolæ, desolatis oppidis agrisque desertis, quanta non alias multitudo, Vilnam confluerint. accedebant ij, qui propter pestilentia prioris incommoda, rerum omnium egeni, quo se liberosque tolerarent, nihil habebant. homines deinde tenues, & manuum mercede inopiam leuantes, quæ maxima turba est, relicto sellæ atque operis & quæstus quotidiani loco, obsidere diuitum domos, pulsare fores, obseruare egressus, vocibus & querelis cælum atque homines incendere, ad aliorum confugere misericordiam, ea videlicet nisi vtantur miserrime perituri. ibant cateruatim senes egestate enecti, orbata viris mulieres, deformata macie ac pallore, consumptis lacrimis assiduo fletu, seu potius pudore, ac dolore nimio silentes, cum pueris quiritantibus, quos ægre trahebant. famelica deinceps omnis natio, viuentia mortalium cadauera, implebant omnia itinera et templa: tali spectaculo ad miserationem ciuitas enicta nostrorum hortatu, cum xeno dochia supereffluenti multitudini non essent satis, in vastam quamdam domum atque amplam reliquos cogit (assignatis, qui eam rem sedulo ac diligenter procurarent) sumptu publico alendos: multi dein-

de super quotidianam liberalitatem, non par-
uam contulere pecuniam propagandæ pluri-
morum vitæ, qui mendicare necessitate co-
acti, verecundia prohibebantur. ita, cum pate-
rent procerum arcæ, & tecta, & annona prou-
de dispensaretur, non nihil ad eam rem nostro-
rum cura conferente, dixisses ciuitatem perma-
gnam minimæ domus diligentia contineri. Ce-
terum, vt ex antegressis morbis remedia, ex
aduersis rebus bona instituta reperta sunt, hæc
quoque temporum difficultas, optimæ consue-
tudini adsciscendæ nostrorum admonitu ini-
tium dedit. Excitarunt Vilnenses in templo no-
stro Sodalitium Misericordiæ, Montemque Pie-
tatis: quod vtriusque sit munus, vel nomen ip-
sum declarat: illinc egrediuntur opem laturi
egentibus: huc subleuandi confugiunt ære alie-
no oppressi. ipso statim initio, concurrentibus
certatim plurimis ad tam insigne opus, cum
pro suis quisque facultatibus aliquid pecuniæ
pollicerentur, vir clarissimus florenos obtulit
mille: & magna spe res inchoata a non paruo
auri numero collecto. Nec vero laboratum so-
lum in vrbe feliciter: itum etiam foras æque
prospero euentu. Cauna oppidum est magnitu-
dine opum, & claritudine incolarum, ante alia
omnia Lituaniæ, vbi a Vilna discesseris, quod
etiam alias est dictum, memorabile: eius ciues,
pro vetere sua erga nos obseruantia, a Præpo-
sito Prouinciæ vnum e nostris, bona permulta
ab eo

ab eo sperantes, impetrarunt. Ac, ne longum faciam, vicisse visus sacerdos suis officijs illorum expectationem. a schismate quattuor, ab hæresi mulier vna nota & nobilis, ad Ecclesiam redire. multi confirmati in fide: soluti complures criminum nexu. et quoniam inibi non pauci hæretici, ne eorum matrimonia, baptis- mata, funera honestarent Catholici sua præsen- tia, quod sibi antea religioni non ducebant, pas- sim deterriti. vis hominum ad concionem af- fluentium continenter magna: semel edicta sup- plicatione causa valetudinis, in tantum excre- uit, vt cum omnes non caperet templum capa- cissimum, in puro campo fuerint verba facien- da. fuit bimestris sacerdotis commoratio val- de utilis oppidanis, & discessus molestus. At enim, dum domi forisque res fluunt ex animi sententia, vt extincta parum fideliter incendia maiore flamma reuiuiscunt, ita etiam pestis, quæ nuper remiserat, mense Iulio incanduit, cum feruore anni. igitur socij, relictis qui ser- uarent domi sex fratribus, & Patribus tribus (e quibus vnus antequam reliqui discederent peste hausta, statim vitam finiuit) itemque sa- cerdotibus quattuor, qui essent subsidio ciui- bus, & solatio, mutare urbem coacti, in subur- banum prædium se receperunt. hic cum es- sent, colonos nostros excitare ad pietatem, ad finitimos ire, cum vocarentur: etsi hoc non factum diu: vicinus enim pagus correptus pe-

H 4   stilentia

stilentia prohibuit egressu: et mirum fuit serua-
 tos omnes incolumes, cum laborantibus colo-
 nis non deessent, et inter eos versarentur ple-
 rumque infecti morbo. At quid factum per eos,
 qui remanserunt in vrbe, distincte perscribi
 non potest, cum et qui præerant, sint morte ab-
 sumpti, et qui superfuere, spectaculo morien-
 tium attoniti, & periculo mortis, non notan-
 dis rebus, sed gerendis operam darent. In vniuer-
 sum hæc pauca recordantur. Confitentium nu-
 merus, & communicantium, post hominum
 memoriam, in illa vrbe maximus: excitabat
 nempe quamplurimos suæ salutis indormien-
 tes imminentis exitij metus: quin & flagitiosi
 homines, & durati ad facinora, ad urbem se
 conferebant, vt mortem anteuenirent pecca-
 torum confessione. Sic hæretici multi, schisma-
 ticique fanati, infames feminae pudicitiam
 edoctæ, inter has lena quædam vitij olim male-
 suada, peruertendarum mulierum studium cū
 earundem conuertendarum ad Deum contem-
 ptione mutauit: si quæ erant affirmatiores in
 flagitio, nostris indicabat: neque enim ipsi so-
 lum ferebant opem vocantibus, aut venienti-
 bus sua sponte, offerebant se vltro, quærebant,
 quibus beneficerent. ita eueniebat sæpe medi-
 cis animorum, vt cum incepissent nescientibus
 adhibere curationem, imponentes vomicae spō-
 giam scalpello inducto, ab sanescentibus dein-
 de orarentur, vt in curando persisterent, & a
 perfa-

significat

H

perfa-

perfanatis postremo gratiæ agerentur. nec fie-
bat raro, vt reddita animo sanitas, in corpus
etiam redundaret. quattuor erant, vt dixi, in
totidem partes sibi urbem descripserant: in
suam quisque regionem ibat, albescente cælo,
sacro peracto, nec nisi inumbrante vespera,
pleni laborum & bonorum operum, sub eadem
tecta reuertebantur. nec carebat admiratio-
ne, totum diem versantibus inter ægros, atque
ipsa etiam inter cadauera, nihil mali adhæsisse:
adnotabant hoc ciues, & prædicabant. Esse
opem qui alijs ferant sua salute neglecta: esse,
qui nullis nec incommodis nec periculis par-
cant, vt profint etiam ignotis, eo tempore
quò vel a proximis deseruntur: nec vllum re-
petant ex eo opere pretium, aut gratiam. Hoc
inter se multi. et Deus etiam ipse aderat præ-
sens conatibus suorum. reperiuntur nonnulli,
qui se eorum tactu, vel impositis manibus, lu-
stralisue aquæ aspersione, indubitata mor-
tem depulisse testentur. sed & accidit quiddã,
quod excusit multis negligentiam confessio-
nis differendæ. Mulier rogata a sorore, & a sa-
cerdote nostro, vt ne differret pœnitentiam,
paruifaciebat preces vtriusque, cui, noster, Dei
afflatus spiritu, an sperans se aliquid minis
profecturum, Triduo morieris: cum hoc dicto
discessit: prædictio habuit euentum. tertio die
corripitur pestilentia, admonitu sororis sacer-
dotem iubet accersiri: sed cum iam ipse esset

pro

pro foribus, illa concessit e vita. fuit vnius exemplum correctio multorum. Et quoniam annonæ difficultas, sæuitia pestis intercluso omni com meatu, est magis incensa, vt multi etiam fame morerētur, huic quoque malo subuenerunt nostri, magna pecunia collecta ab opulentioribus, qui vrbe excefferant. Quantum valet splendor religiosæ pietatis. multi qui deerrabant in hæresi, redierunt in viam: ipsi met aduersarij, indigne licet ferrent sibi prædam eripi, videntes bona opera, non poterant non laudare auctorem Deum: & bene vt nostris esset, ore precabantur. accedebat, quod res quoque domestica multorum, defensa est nostrorum auxilio. cum enim multæ diuitum domus vacue factæ essent discessu dominorum, ope consilioque prouiderunt, ne si in eas latrones irrumperent, plenas manus efferrent. nec minus auctores fuere, & adiutores extinguendi ignis, qui casu ne, an dolo, in quasdam domos adhæserat, magno periculo vrbis. hæc propter atque alia, non solum propter religionem, ciues, nostris sacerdotibus, quacumque pedem ferrent, faustis acclamationibus eos prosequentes, cognomen indiderant paternæ venerationis. at nostri tanto moderatiores, cū surgeret subinde noua laborum facies, magis operi instabant, illud vnum orantes Deum, vt si quidem sibi moriendum erat, vltimi morerentur, quo plures cælo inferrent. neque irritæ preces:

preces: cum enim vis morbi in dies ingraue-
scens cepisset vires, quantas maximas posset,
& exatiata mors nedum defatigata videretur
mortales metendo, e quattuor illis sacerdoti-
bus, qui urbem obibant, duo, rerum usu, ætate,
ac robore præstantes, comprehensi pestifera
lue, animam exhalarunt: vt inter vtrumque
vix biduum interesset. at reliqui duo, etsi æta-
te imbecilliores, ac viribus, & amissis veluti
magistris magno spoliati præsidio, non tarda-
ti priorum casu, nec territi, inuidentes magis
felicitati, acriores ad laborem rediere: vt qui
præcesserant, per eandem semitam eosdem
sequerentur, at vulgus vtroque funere elato,
orbitatis luctu ictu, lacrimis & conclamationi-
bus dolorem testabantur, tanto certamine
animorum, vt fidem excedat. orare proinde
eos qui superarant, Catholici, ne se ipsi am-
plius proijcerent, sed parcerent vitæ, a qua pē-
deret incolumitas et vita multorū. satis super-
que operæ datum ægrotis: nunc aliquid bene
valentibus tribuendum. neque vero in publico
periculo quærendam esse gloriam priuatam:
domi se continerent, vt in templo consulenti-
bus præsto essent: nec deerant, qui morte sua
redimi vitam illorum, aut demi sibi annos ali-
quot, cuperent, qui ijs attribuerentur, igitur
vt res peramanter petita, ita obtemperanter
concessa est. reuenerent in Collegiū nostri: quod
si quis ad præstitutum tempus non faceret in
templo

templo copiam sui, ilicet desiderantium gemitus, & clarior etiam fletus, quasi morbo oppressus esset. circumfistere etiam ianuam matronæ nobilissimæ cum viris & liberis, aditum orantes: hinc illa, cum cognouissent totam pæne familiam morte extinctam, non intromissarum querela. Seruari nos per vestra funera, vivere vestra morte, & nullum existere a nobis officij genus, nec quemquam supremis vestris interesse? Accidit aliquando, vt vnus e sacerdotibus, qui solus erat superstes, cum daret aures confitentibus, in templo, graui aliquo afflatus odore, e subsellio concideret moribundus. aduertit ille casus multorum oculos, & accurrere trepidæ mulieres, virique, excitato clamore, qualis solet in improuisa morte: circumstetere omnes sacerdotem vix compotem mentis, ac similem expiranti. vellicant corpus, aquam aspergunt, inclamant nominatim: at nostro nec vox, nec sensus: hæc inter, sacerdos quidam externus, innixus genibus ante imaginem Virginis, in cuius sacello hæc acciderant, votum cõcipit peregrinationis Cestochouienfis, si pater reuiuisceret: vix preces ediderat, cum sublatis parumper oculis sacerdos noster ad se redire, deinde animus, mox etiam corpus, vigorẽ suum recuperare cœpit, communi gratulatione & lætitia: non aliter ac si restituta vni anima, omnium corpora seruata essent.

COLLEGIUM POSNANIENSE.

ET S I, APRILI ineunte, metu pestis
ciuitas trepidauit, et aliquorum clausis
domibus, nostri quoque de claudendis scholis
cogitabant, tamen erexit animos diuina beni-
gnitas, assiduis precibus exorata: qua fa-
ctum est, vt non paucos auditores continenter
habuerimus, et vnus morte pestilentia defun-
geretur: quamquam alter etiam phthisi extin-
ctus. e missionibus crebris notabiles fructus.
Sacrorum Antistites duo auditi, & ad synodū
instructi. Iam partem domi, partem foris, re-
conciliati Ecclesiæ amplius sexcenti, in quibus
multi nobiles, & non nemo ex proceribus re-
gni: quinque templa trigessimū sextum an-
num ab hæreticis occupata, Catholicæ religio-
ni restituta. Sacræ virgines in duobus cœno-
bijs ita ad pietatem eruditæ, vt ex his magi-
stræ aliquot ad alia informanda, quasi in colo-
nias, rogatu Præsidentum mittantur. Bis hæreti-
ci prouocarunt nostros ad disputationē, sed in
speciem tantum: cum enim vrgerentur, ante di-
scrimen feroces, in periculo pauidi, aliud vi-
delicet agentes, amiserunt simulationem do-
ctrinæ. Semel tamen magister vnus hæretico-
rum, venire in dimicationem, & cedere coa-
ctus est. Sic & alias disputatum cum Anabapti-
stis, vt nobiles iuuenes duo per baptismi ianuā
in

in Christi Ecclesiam intrarent. nobiles Prutheni duo, viginti miliarium itinere, ad nos venerunt gratia confessionis. Exercitationibus sacris expoliti sacerdotes quinque, & cœnobitæ nonnulli. a turpitudine vitæ multi reuocati. Ceterum, oblata a ciuibus pecunia, nouæque possessione villæ superiore anno donatæ, ad ædificium & vectigal Collegij nonnihil accessit.

COLLEGIVM IAROSLAVIENSE.

TENTATA NONNVLLORVM valetudo: nam præterquam quod pestilentia in urbem ingruente, discedere e Collegio, & in pago quodam, tres ipsos menses minus commode habitare subacti sumus, graui tempore pomiferi anni, ægotarunt plerique: vnus tamen Pater Martinus Viafdius vim morbi non effugit: is fuerat publicus in Academia Cracouensi Professor, magister multorum discipulorum, quanto maioris nominis apud externos, tanto apud nos clarior exemplo verissimæ submissionis. eius vicem pensare cupiunt aliquot adulescentes, quos Deus vocauit, sed iubentur expectare, quo desideria dilata, fiant firmiora. cõmentationibus spiritualibus exerciti sex viri non ignobiles, pari eorum voluptate & fructu. Confessiones, vt eodem numero etiam suburbanas

banas complectar, exceptæ trecentæ triginta & vna. ad Catholicam religionem ab hæresi quindecim, a Rutheno schismate octodecim rediere. Tartarus vnus Christianæ militiæ adscriptus. tres adolescentes ex eadem gente ad Seminarium Pontificium missi. Sed & quibusdam rebus approbatum est, adesse Deum ærumnosis hominibus, & ferre implorantibus opem. Retinebatur quidam in vinculis, & pro malefactis iudicium timebat: destitutus humano omni auxilio, ad diuinum confugit, vota nuncupat pro libertate, nullisque euidentiis causis, repente apertis foribus, vinculisque diruptis, suscepto itinere ad beatam Virginem Cestochouiensem, exoluit. Alter vir nobilis, cum a Tartaris, qui Podaliam, ceterasque Rursiæ partes, vastando percurrebant, captiuus teneretur, voto facto confessionis, per rusticos quosdam qui e vicino pago irruptionem fecerunt in Tartaros, cum alijs quadraginta, mirabiliter ereptus est. vtrumque factum coniunxi, quo augeatur religio votorum. alia in dissimili genere, æque memoranda. Quidam priora scelera perosus, quo testatâ faceret pœnitentiã, suam, domi primû, a sex familiaribus, deinde in templo, nudato corpore vmbilico tenus, se virgis cædendum curauit. et inuenta est mulier, quæ condidit se in aquam gelidam, dum incitatum falleret furorem iuuenis vestigia persequentis. Per concionatorem nostrum introducta est consuetudo

ad

ad meridianum campanæ sonum Deiparam salutandi: quod hactenus solum in Collegio nostro seruatum erat. ad idem exemplum excitata loca omnia, in quibus contigit vt nostri versarentur. nec minus effectum illud etiam ope & auxilio Leopoliensis & Premisliensis Antistitum, idque voce præconis publice edictum, ne amplius diebus nundinarum res venales in cœmeterio exponerentur. Iam vt de scholis aliquid dicamus: mittuntur ad nos hæreticorū filij, atque schismaticorum, qui ad Catholicam pietatem facile conuertuntur. magistri quoque frequentioribus declamationibus & actionibus publicis promouent studia litterarum. plurimi e nostris auditoribus, die sacro Parasceues, ciues etiam, homines nobiles, & sacerdotes nonnulli, quadrifariam diuiso agmine, incedentes, plerique nudatis pedibus, sese acriter flagellis diuerberarunt. Magna autem est in hisce locis existimatio Societatis, vt varijs ex pagis, atque oppidis longe remotis, accurrant, nostrorum opera cum Deo reconciliandi. Neque enim cuiquam videtur longum iter, quo acquiritur tranquillitas conscientie,

COLLEGIUM LVBLINENSE,

SCHOLASTICORVM numerus, vt hac difficultate temporum, non exiguus: trecenti fuere: eorum multi hoc biennio peri-

ti

ti litterarum Græcarum fore videntur, ingenij celeritate mirabili, & progressione discendi. etsi in alijs quoque muneribus Societatis opera egregia posita. Sacerdotes missi interdum ad diuersa loca, rediere cum fructu. Cum rex Lublinum secundo venisset, exceptusque fuisset orationibus, & carminibus, a iuuentute, quam erudimus, nomine Collegij, in peruigilio Pentecostes pomeridianis horis, graue excitatum est incendium, a templo nostro non procul, & deustis aliquot domibus, quæ erant interiectæ, anteeunte remedia velocitate mali, & diculam quoque nostram, & quæ in ea erant intus omnia, absumpsit: corripuit etiam supremum tabulatum domus, duobus inferioribus ægre relictis. multorum nobilium hinc mota misericordia est, tantumque pecuniæ breui collatum, vt restituta sint omnia Calendis Nouëbribus, & sacra supellex aucta. interea, eos qui ad scholas, & qui ad concionē ventitabant, retinuimus sub testudine domus, vbi & positis binis altaribus sacra celebrabantur: et fuit operæpretium. aliquot feminæ quarum fama notabatur, ad frugē conuersæ. Copa venditans medicatā potionem, cuius hauustu alebatur fitis, magna multorum infamia, & risque iactura, ab illicita merce ad sobrietatis studium adducta. hæretici, circiter octodecim mentem mutarunt. At vnus qui ad atrocissimum ducebatur supplicium, vt viuo videntique scinderetur pectus ferro, & vi-

I

scera

scera deriperentur, firmatus ab vno e nostris, pœnam ita horribilem, tam magno animo tulit, vt non vocem modo, sed etiam gemitus habuerit in potestate.

COLLEGIVM RIGENSE.

QVANTVM POTEST semel populi incitatus furor, nisi principio coerceatur: capit tempore incrementa, & more inueterati vlceris, ferrum poscit. nec ab re dictum est, tardiora esse remedia, quam mala. Rigensium erga Societatem odia, nec iniquitate causæ, nec oratione Legatorum, quibus hoc ipsum commissum erat in Comitijs regni, neque ipsius auctoritate Regis, & præsentia iubentis, placari possunt: nolunt nos recipere, neque nostra nobis restituere, etiam quinquaginta millium aureorum Hungaricorum multa indicta: seu Ministrorum perfidia, seu quod proprium humani ingenij est odisse, quem læseris. in hoc tamen exilio, e tam sterili agro aliquid fructuum extulit, secundo numine, nostrorum labor. etsi sacerdos vnus, sub fasce animam dedit: tantus erat proximorum amor, & Christo subinde plures generandi gloria. Is fuit Pater Ioannes Vincerus, suo dignus cognomine: neque enim labore vlllo, aut corpus eius fatigari, aut vinci animus potuit: sextū iam annum, etsi ætate admodum prouecta, inter Lotauos, sic agebat, vt singulis

gulis diebus festis, singula eorum templa in orbem obiens, sacramenta ministraret. nunc cum esset in Nouamola, secundo lapide ab vrbe Rigga, ac die Dominico rem diuinam fecisset, magno Lotauorum, Germanorumque concursu, deinde etiam apud Germanum quemdam infantem puerum baptizasset, initio prandij, stupore totius corporis correptus, mox etiam intra quartamdecimam horam, magno cum dolore omnium, extinctus est. nec tamen Lotaui omnino deserti, nunc illos, altero quodam nostro sacerdote sene, nunc vno puero perito linguæ adeunte. pueri enim in monasterio, a quodam e nostris pauperibus erudiuntur. nos autem adhuc expectantes, quid decreturi sint Rigenses de nobis accipiendis, ad proximum Pascha, in arce ne, an in vrbe sint scholæ aperiendæ, pauperesque sustentandi, consilium ex euentu capiemus. nunc quidem in monasterio, vidua quædam Liuonica, familia magis, quam facultate nobilis, alitur cum quattuor liberis. Verum in arce, quamquam omnes abhorreant a recta fide, ex præscripto Patris Prouincialis institutum est, vt ter quotidie pulsus campani æris distinguat horas angelicæ salutationis. quin & pax composita inter nonnullos, & ipso interdum rogante Præfecto arcis: reconciliatæ præterea familiæ duæ, quæ in mutua odia discesserant. Conciones, tum in arce, tum extra arcem in vicinis locis, Polonice & Lotauice ha-

bentur: quod si Germani adsunt, interijciuntur quædam Germanica: etsi iam Germani plerique Lotauicam callent. non raro etiam in monasterio (neglecta videlicet sanctione Rigensium, ne intra urbem Catholicis ritibus utamur, quam iniustam irritamque esse declarauit regia maiestas) facimus rem diuinam, consecratas Deo virgines, earumque familiam Christi corpore reficientes. Sed nunc de Lotauis proprie agamus. Cum in Liuonia laberetur fides Catholica, ita qui imperitabant alijs, nulla erat cura subiectorum, ut vix esset, vnde fidei elementa condiscerent: nec propterea mirum, si in eis nunc nihil fere inuenias præter baptismum, quo Christianos agnoscas, magnam partem, nuptias celebrant innuptas, more ethnicorum. Catechismus vel neglectus, vel obliuione iacet. qui remotiores ab vrbe, pauci sciunt orationem Dominicam: quam ob rem hoc negotium est vnius sacerdotis, ut spatium milliarium viginti circumbeat pagos, paganos conuocet & rusticos, præbeatque omnibus Ecclesiastica sacramenta, pœnitentiæ, Eucharistiæ, matrimonij: etsi Eucharistiam, extremamque vñctionem, magnum opus ac difficile plerisque persuadere: nempe qui numquam in tota vita communicarunt. audiunt tamen aude Christianam doctrinam, & Catholicos ritus antiquos: vbi cumque in itinere nostros pernoctare cognouerint, eo turmatim aduolant, petentes

ceteros pro se quisque tutelares Apostolos, & sallem cui nostri benedixerint, atque huius generis alia nonnulla: ea occasione adducuntur ad coningendas preces, & ad conciones audiendas. Diuersis in locis nonnulli, qui veneficijs videbantur oppressi morbo, aut excantatis pecoribus, frugibusve magnum malum accipiebant, sacrorum vi exorcismorum diuino beneficio liberati. quattuor Lotauorum Sodalitia, quæ a bono satis principio, eo vsque degenerauerant, vt solum causa computationum instituta viderentur, nostrorum industria in pristinum restituta. Ceterum in Paschate e militibus præfidiarijs confessi de criminibus quingenti triginta, & de totius quidem vitæ, circiter triginta: nobilis Calvinista ad Ecclesiam redijt, vnus confirmatus in Catholica religione: atque hi omnes communicarunt. e schismate vero se receperunt amplius viginti: a dissolutione ad leges matrimonij se reuocarunt Poloni circiter viginti, Lotauum supra quinquaginta. E Lotauis Polonisque (neque enim potuit separatim iniri numerus) quinquaginta septem, cum vxoribus rite atque ordine copulati: Lotauum se aperuerunt in ferijs Paschalibus quadringenti sexaginta sex. Dominicis deinde singulis, toto anno duceni deni, Germani triceni. tincti aqua lustrali centum quinquaginta duo. deducti de prauis opinionibus quinque. ægrotis & moribundis au-

xilium est latum viginti tribus. Pauperis est numerare, dicet aliquis: video, & fateor: verum hæc paucitas non arguit operarum inertiam, sed operis difficultatem.

COLLEGIUM CALISSIENSE.

PESTILENTIA, QUAE incefferat extremis tribus mensibus prioris anni, de sæuijt ad medium vsque Februarium, magna mortalium strage. toto hoc tempore sacerdotes duo, focij quattuor in Collegio perstiterunt: et quamquam in templo, forisque, edocendis, audiendis, adiuuandis, ægrotare timentibus, ægrisque, eorum opera nemini defuit (quæ Deo habenda est gratia) manserunt omnes illæsi. hac nostrorum caritate, multum populi creuit erga nos beneuolentia. Ceterum, cum remittente peste, redijissent focij, ciuesque qui discesserant, ineunte ieiunio quadraginta dierum, data est opera, vt modis omnibus omnium animi ad pietatem incenderentur. ita & euangelium quotidie explicabatur, & Davidis aliquot psalmi, binis in hebdomada diebus, incredibili frequentia. in exitu deinde Aprilis instaurata studia litterarum, nihil imminuto numero aduentantium: quadringenti amplius fuere. magna omniũ pietas: elucet eorum maxime, quos Parthenij Sodalitij splendor illustrat. siue in excolendo animo, siue in castigando corpore

acerbissimis flagris, quod semel atque iterum,
in publica supplicatione cum fecissent, omnium
ad se civium oculos, atque ora verterunt. hæc bre-
uiter percurro, ad vltiora animo festinante:
ereptus error deprauatæ religionis hominibus
viginti . multi a peccatorum gurgite extracti .
simultates repressæ . Iuuenem, quem execratio
parētum ad furorem adegerat, nostrorum ope-
ra, Dei beneficio, ad sanitatem reduxit . alia si-
milia. hoc egreditur ordinem , quod narravit
quædã mulier sibi contigisse. Visa est sibi, a qui-
busdam insidentibus equos nigerrimos, rapi ad
inferos, sic, vt sex integros dies domo abesset:
septimo, luci, domique restituta est: hic vero
cum stetit, vultu ob metum defixo, atque im-
pos mentis , subleuauit trepidam & attonitam
aspectus mulieris pulcherrimæ , quæ se beatam
Barbarã , magno in honore ab eius matre sem-
per habitam , esse affirmabat . ea , inferorum
quos modo conspexisset , vnde numquam po-
stea educeretur , timore iniecto , spem salutis
viamque ostendit: neque illa aspernata est mo-
nentem. Liberalitas Archiepiscopi fundatoris
nostri in dies augetur: sumptum suppeditauit
in ædificium: bonam partem librorum e biblio-
theca sua detractam, Collegio, scyphum etiam
argenteum magno pondere elegantique artifi-
cio, sacrario donauit . Idem in synodo, quam
conuocarat , Rectorem Collegij adesse, & sen-
tentiam suam, dicere voluit. in ea Synodo iacta

sunt femina clericorum Seminarij: & iam nunc ipse Antistes decem adolescentes proprio ære sustentat. Sed & matronarum quarundam, & virginum pietas extitit in sacro instrumento augendo. prætermitto earum dona per censere nominatim, ne quid ambitioni dedisse iudicemur.

COLLEGIUM NIESVISIENSE.

HIC ETIAM reuocati multi ad fidem, compressæ libidines, subleuata inopia, & quæ in prauum deflexerant, in pristinum restituta. Inter triginta, qui ab hæresi, schismateue desciuere, fuit nobilis femina, quæ cum venenum Caluini bibisset cum lacte, non sine miraculo, paucis horis ante obitum, duce vno e nostris, quem iusserat vocari, se ad Catholica mysteria conuertit. Excursum & in oppida vicina non sine fructu. In itinere a duobus, publicum certamen cum magistris vanitatis, de iniquitate schismatis: quod & apud Vladicam & Popos (nota ea iam pridem vobis nomina) conuictum. sed, vt difficile est quemquam hominum subito fingi, aut cuiusquam vitam repente mutari, vel conuerti naturam, deliberatio capiendi consilij reiecta est ad conciliabulum breui cogendum Vilnæ, vbi & Hieremias Patriarcha Byzantijs, qui per eos dies e Turcia venerat, dicebatur affuturus. Racouium oppidum est Lituaniæ,

tuaniæ, cuius incolæ vigesimum fere iam annū sollicitati ab hæreticorum Ministris, vt mutarent fidem, numquã adduci potuerunt. nūc eorum dominus per nostros ad Catholicam religionem conuersus, sacram ædem in eo oppido ædificandam cum amplis redditibus curat. eius exemplum secuti septem a schismate, ab hæresi quattuor, ab improba peccandi consuetudine, duodeseptuaginta se reuocarunt. in illorum numero eius mater, clarissima mulier, Palatina Voliniæ: quæ cum vigesimum iam annum peruersa dogmata foueret, eorumque professores domi aleret, sexto ab hinc anno, eo videlicet, quo filiã fundatori nostro Duci illustrissimo collocauit, Caluini fraudem metuens, subdiffidere, deinde auditis visisque, quæ Racouij contigerant, & dolo planius cognito, desperare cœpit. igitur Niesuisium venit, & hæctenus deceptam se ingemiscens imagine emendatæ religionis, superius erratum pœnitentia redemit. accidit ea res fundatori nostro, vxorique, nihil tale opinantibus gratissima. iucundumque fuit spectaculum, cum ipso die Pentecostes, quo se reconciliaret, & octauo post, quo grates ageret Deo, genero, filiaque latera cingentibus ad cæleste conuiuium accessit. magnum beneficium: sed maius apparuit, cum sexto mense, ita pie, ac religiose emoritur iam Catholica femina (quæ & supremo testamento ædificari tēplum in suo oppido voluit, cum designa-

signa-

signatione perpetui sacerdotis) vt spes sit, perpurgatam animam labe criminum in cælū euolasse. Sacerdos noster, absidens viro nobilissimo, nuper a se conuerso, qui grauissime ægrotabat, dum eum in supremis firmat, peste hausta mortem coniunxit. Ceterum fundator noster, quo solutiore animo insistamus diuino operi, auget nostram rem domesticam: bis millenorum vectigal florenorum hoc anno cōstituit: iecit fundamenta templi, idemque in Comitijs publicis, regio decreto, Senatusque consulto, rata & probata esse voluit, quæ bona Collegio donasset: vtique, quo ad immunitatem & vacationem onerum pertinet, ea conditione essent, qua Ecclesiastica, quæ optima. Socios denique, qui Vilna discesserant, metu pestilentia, domum suam inuitauit, & cum maluissent esse in Collegio, sua impensa liberaliter habuit, ac perbenigne tractauit.

P O L O C E N S E C O L L E G I V M.

CONFIRMATI CATHOLICI recens conuersi, non ipso solum sacramento, quo eos muniit tres dies continenter Metonensis Episcopus, e Dominicana familia, cum ad nos Polociam venit, sed etiam debilitatione hæreticorum. quippe leuia decidunt, & fucata noscuntur. Conuenerat frequens nobilitas, causa iudiciorum, visum nostris experiri

riri equos dedocere possint, imperitia nebulonum, quibus plerique inducerentur, detecta. in certamen prouocant Zuinglianorum pseudoecclesiasten, propositis thesibus, de sacrosancto Eucharistiæ sacramento: dies dicitur disputationis. Zuinglianus interim, loco positionum, quas super eadem re erat contra oblaturus, per puerum mittit exemplar, quasi epistolæ ex inferiorum regia ad Catholicos missæ. eam in peruetustis Catholicorum codicibus a se repertam simulabat, puerili mendacio, &, nemo licet refelleret, auctorem redarguente. sed ostensa palam Auernalis pagina, & perlecta, deridiculo omnibus, ipsis vero hæreticis, etiam pudori fuit. statò die, nobilitas plurima ad nostrum gymnasium, illum campum disputationis, cupidine audiendi: aduersarius non comparebat. cum expectatio iam longior videretur, mittuntur a nostris viri nobiles, qui accersant hominem, & honorifice deducant: at ille redditis absentiaë causis admodum vagis, nostrorum congressum non tam excusauit, quam effugit. hanc propter Zuinglianorum ignominiam, Ariani tristitia ac rubore pleni, vt in simili nobis contradicendi voluntate ostenderent facultatem maiorem, tres e vicinis locis conquirunt Ministros, qui præ ceteris scire plurimum viderentur, atque in his faciem illam, & turbinem Lituaniæ, Simonem Budnæum, præcipiti perinde senectute, vt amentia: hos, cogni-

to

to eorum aduentu , nostri repente adeunt , & præfinitur dies dissertationis , de diuinitate filij Dei. accurrit maior nobiliū multitudo: instituitur disceptatio: cum proferrent nostri testimonia ex vtroque testamento, aduersarij cōticuerunt , cunctis admirantibus: nec dubium erat , quin silentiū esset argumentum ignorantia: hic vir quidam nobilis, qui eorum stultitiæ semper fauit, veritus videlicet, id quod erat, ne admiratio nihil respondentium verteretur in contemptum . Mirari desinite, ignota prorsus istis , & inaudita afferuntur : & perculsi rerum nouitate tacere maluerunt. dein, quasi arbiter quæstionis , Alio die, inquit . igitur tū quidem discessum est . postero die reditur ad pugnam, in qua præter leuem quamdam velitationem, & turpem fugam aduersariorum, quæ nec videretur habere speciem pugnae , nihil est actum. ita quanto magis Ariani occultare imperitiã, & abdere nitebantur, manifestius imperiti apparuere. mirum dictu quantum ea res erexerit Catholicos , abiecerit hæreticos fluctuantes. Itum etiam ad virum Catholicum amplissima familia, cuius vxorem paucis ante annis ab hæresi conuersam, veneficia adduxerant in vitæ discrimen : et voluit eam Deus, nostrorum vsus ministerio, piacularibus sacris, precibusque Ecclesiasticis ab omni veneficio liberare : paulo post comprehensis auctoribus veneficij, reque omni patefacta, habuit tam magnam laudem illustre

lustre factum, vt vel ipsi hæretici Catholicarum precationum virtutem admirarentur. Ceterum e Collegio, non defuere in urbem sollemnia officia Societatis: Sed in hoc quoque, quod & in alijs, faciendum est, præscriptæ studio breuitatis, vt proprijs perstrictis, communia prætereantur.

COLLEGIUM DERPATENSE.

A N N V S S A L V B E R: sed in magnitudine mensis, paucitas operarum periculo propior fuit: vt vnum ter in die diuersis linguis oportuerit concionari. e Seminario, sacerdotes duo facti sunt, Hestonibus adiumento. Crescit gymnasium & Sodalitium Virginis, auctis præcipue viribus animisque, ex fœdere Romano. Excursiones ad finitimas arces oppida, pagos, factæ. ad vectigales item nostros, diebus festis, eo fructu, quem ex hominibus, quos trigesimum iam annum diuinarum rerum ceperat obliuio, colligi oportuit. reuocatus confessio, communionis, sollemnisque matrimonij vsus, superstitiones quæ inueterauerant, abolitæ. Nec minus laboratum in vrbe, vbi non multis audientibus semel Germanice, paulo pluribus bis Polonice, bis etiam Hestonice in magna frequentia, diebus feriatis, concionamur. Excitantur plerique, tum hebdomadarijs supplicationibus, ob necessitudines

tudines regni, tum anniuersarijs maxime, siue quæ in nocte Parasceues, siue quæ die sacro Eucharistiæ, & octauo post recurrente, insigni cærimonia celebrantur. exornantur templa, instruuntur viæ, & consternuntur rosis, altaria disponuntur, symphonix auditur cantus, & tubarum sonus, terrifico interim tormentorum fragore, lætitiâ populi, & sacrorum venerationem augente. promouetur his rebus religio Catholica, & perinde etiã studio virorum principum, sed præcipue Regis, qui edicto publico cauit, vt Lutherani ministri in Liuania concionibus abstineant, annique obseruatio ad præscriptum noui Calendarij dirigatur. Ceterum vt res externæ melius processere, sic etiam non magno sumptu instauratio Collegij: vt abiecerimus consilium, in præsens, nouum extruendi, superstructo potius ambulacro vtriusque domicilia coniungere cogitemus.

S A N C T A E B A R B A R A E

Domus Cracouiensis.

SPARSIM MVLTA ponentur. ab hæresi conualuere nonaginta duo, a Schismate decem: vacillantes in religione sex feminae constabilitæ. virgines duæ, inuito patre Anabaptista, post diuturnam probationem ad baptismum admissæ: quod etiam cum fecisset hæretici vxor, insignem de affinibus, ipsoque diabolo,

bolo, multis machinis ipsius constantiam oppugnantibus, egit triumphum. duæ item feminae pauperulae, perflante spiritu hæreticorum, iam proximæ fidei naufragio, in tutum perductæ. Moscha mulier schisma deseruit. Quatuor abiecere mentem religiosæ vitæ relinquendæ. Mulier Deo sacra ad cœnobium quod deseruerat regressa. Duodecim e turpi corporis quæstu, quinque e pellicatu abstractæ. aliquot ab illudente dæmone liberatæ. Duo a fenerandi consuetudine prohibiti. Persuasum tribus, vt decimas persoluerent. a spiritu desperationis quinque erepti. odia nonnullorum extincta. aditus carcer, & loca publica ægrotantium. adiuti morientes in lectulo, atque in patibulo. Libri damnatæ superstitionis exusti. Generales confessions centum exceptæ. Vidua quædam, sapienter refutatis decem petentibus coniugium, vndecimum fortiter repulit, qui grassabatur ad flagitium. maiore animo nobilis mulier, impudico iuueni, cum restitisset primum seueritate verborum, dein ferrum eripuit, quo ille districto, nisi assensum extorqueret, minitabatur mortem: demum statim clamore sublato, vulnereque inflictio, excitata numerosa familia, rubori simul ac dolori fuit. At turpis quædam femina, vt lucellum aliquod faceret, ter baptizata, resipuit: & alia Iudaismo propior, quam Euāgelio, ad meliorem mentem reducta. Vna denique, quæ infano amore

amore futuram se in amici potestate, spon-
derat chirographo, quod bis sanguine scripse-
rat, salutaribus consilijs instructa. Rex fere-
nissimus bis nostrum templum adiit, domum-
que adiuuat: quod & præstitum sæpe ab alijs,
elemosyna liberali.

D O M V S P R O B A T I O N I S.

FINE ANNI superioris, peste ingraue-
scente, in pagum nostrum secessimus di-
stantem miliaribus triginta: hic etsi omnia
circum essent intuta, fuimus omnes intacti. nec
tamen commoratio sine fructu, vicinis conflu-
entibus, ex hæreticis etiam locis: etsi itum
quoque a nostris in vicos propinquos. Sed &
postea in vrbe non nihil profectum. triginta
quattuor redditi Catholicæ religioni: in his
Ariani aliquot, adolescentes egregiæ nobilita-
tis, non inutili exemplo. monachus præterea
bis defertor, Ecclesiæ atque ordini reconcilia-
tus, hæretici duo propter grauitatem crimi-
num inflammandi, alius item diuerso tempore
multandus capite, a nostris aditi, adductique
ad confessionem, & eiurationem hæreseos, con-
stanti animo supplicium pertulere. alius in vale-
tudinario hæreticus, grauissime corporis mor-
bor ager, eo ipso tempore quo eiecit hæresim,
recepit sanitatem. In tumultu Turcarum ir-
ruentium, bis instituta preces per horas qua-
drage-

dragenas in nostro templo, magna hominum pietate & frequentia, denæque a nostris habitæ conciones: et experti sumus erga nos argumenta prouidentia diuinæ. Cum milites circa Cracouiam, omnes pagos, præcipue Ecclesiasticorum depopularentur, a nostris manus abstinuerunt. Domus præterea aucta templo insigni, cui nomen a sancto Stephano: ipsaque, quæ anno proximo ædificari cæpta, hoc anno ad fastigium perducta. Sed ad Nouitiorum illustriora aliquot exempla veniamus. Transfuga, eodem die quo discesserat, cum vix abesset, Cracouia duobus millibus passuum, incidit in hominem furiosum, a quo pæne discerptus est: redijt deinde ad urbem exanimis, eamque rem narravit vni e nostris familiaribus, non sine prædicatione diuinæ vltionis. alter, sua ne voluntate, an culpa, dimissus, non ita multo post furti accusatus, conuictusque, dedisset publice pœnam virgis cæsus, nisi habita esset ratio nostræ Societatis, cuius constabat eum Nouitium fuisse. At tertius, vbi iugum fregit, ita prorupit in omnem libidinē, vt ceteris impuris hominibus esset antesignanus. Alius præterea, cum delicatus nimium, et fugitans laboris, nec verbo admonētum excitaretur, nec sociorum incitaretur exemplo, ignauus veluti fucus, non potuit non arceri a sedulo examine, ne dulcere opus corrumpere: is deinde ita laborauit rerum omnium inopia, vt effigies quædam es-

K

set

set, immo umbra hominis, fame, illuue, squalore enecti. Miser, qui appenderet argentum non in panibus, & laborem suum non in saturitate. non sic alius quidam, qui octo post annos, quam deseruit, ad Societatem reuertit: narrauit is se toto eo tempore numquam fuisse vacuum trepidationis ac metus, semper obstrepente conscientia: quin & diebus sacris Mariæ virgini aduersis rebus conflictatum esse, semel etiam atque iterum propius a morte abfuisse. horum exemplo reliqui cautiores, cum timore ac tremore suam salutem operantur. Quidam sacerdos similiter Nouitius, peregrinatus ad Deiparæ templū Cestochouiense (abest Cracouia passibus septuaginta millibus) in reditu audiuit quodam in oppido Ministrū Calvinistam animam efflasse, populares ipsos ad Catholicam fidem propensiores esse: nihil prolatandum ratus, adit Senatum, impetrat fieri sibi postero die (is erat peruigilium beatorum Petri & Pauli) ad populum dicendi potestatem. mane cum socio recta ad templum. obseratum erat vestibulum: & agnouit dolum: socius, eius iussu, murum transilit: sed aperto vestibulo, alia obijciebatur mora, templo clauso. tum commodum visum pulsari campanas: omnis ætas ac sexus accurrit, & reseratur templum. Tum sacerdos, silentio facto, circumspiciens templum, quæ sit illius facies, quærit, qualis cultus, vnde tanta deformitas. flectit
deinde,

deinde, vt dicat, ipse quis sit, vnde veniat, quo proficiscatur, quod institutum Societatis: hortatur omnes obsecratque, vt fugiant hæresim animarum venenum, neve audiant auctores & duces nouarum opinionum, apud quos nihil est integri moris, aut prisca. Retinete vos antiquam religionem, & Catholicam fidem magno animo capessite, extra quam nulla animæ salus: quæ si absit, frustra sunt homini alia omnia. Hæc & talia dum dicit magna contentione animi, & ingenij, irrumpit factiosus ciuis ac pestilens, simulque magna vi verborum perterrefacere dicentem, & concionem disturbare conatur. Quis, malum, inquit, huic concionandi facultatem dedit? quis templum aperuit? etiamne ab homine demente vos infatuari, gens leuissima, sinetis? eijcite extemplo istum mihi, expellite, extrudite, nisi malitis aliud, quam minas, sonare. At noster, conuersa oratione, in eum ipsum grauitate inuehi, emissarium diaboli increpare, corruptorem, & corruptum, facem & furiam verissimæ religionis, fumantem stipitem odore tæterrimo, & æternis ignibus addictum. Quanta est vis veritatis: proiecti licet pudoris esset ille, non sustinuit grauitatem obiurgationis, fremens, frendensque & quasi furens contumelia, exiuit e templo. at populus nostrum ad finem vsque attentis auribus, & libentissimis animis audiuit, iucundissima approbatione. cum perorasset, circum

cum multi se effundunt, errorem agnoscunt, inductos se ab hæreticis fatentur, & pollicentur, dummodo legitimum sacerdotem habeant, Catholicos fore. et videntur iam semina iacta illorum conuersionis.

MISSIO SECIGNIEVIENSIS.

SECIGNIEVIUM villa est Præfecti Schidlouiensis, nostro pago contermina. huc misso sacerdote vno e nostris, celebratum templum, in quo antea rari apparebant: numerati, qui communicarunt, octingenti: cum antea, vbi plurimi, vix essent trecenti: atque ex illis, vt conijci potest, centum circiter, e vicinis pagis hæreticorum, neglecto dominorum interdicto. hæresim detestati duo. filius, fratris, ne, an sororis, Præfecti, peracta confessione voto se Societatis obstrinxit. Virgines præterea duæ perpetuam castitatem Deo vouerunt. Cum in concione reprehenderentur, qui ad sacrosanctam Eucharistiam non vererentur accedere, non depositis inimicitijs, eo die quinque a communione abstinerunt: ad quam, reconciliatione facta cum proximis, postridie venerant et alij ita pertinaci iracundia, vt dictarent malle se ad inferos detrudi, quam pacificari: sed horum quoque feritatem emollijt Deus nostrorum oratione. in doctrina Christiana præcipue laboratum, fructu non pœnitendo. Capita reliquorum locorum Prouinciæ Polonæ desiderantur.

PRO-